

Εισαγωγή - επιμέλεια: **Παναγιώτης Ξοπλίδης**

Ολόκληρες περιοχές στα Βαλκάνια έχουν μετατραπεί σε σκουπιδότοπους των πολυεθνικών για να εξυπηρετούν τα κέρδη δυτικών αλλά και κινεζικών καπιταλιστικών κολοσσών.

Η Σερβία, όπου η κυβέρνηση Βούσιτς προβάλλει ως «επιτυχία» της ότι έχει μια πολυεπίπεδη πολιτική στο γεωστρατηγικό πεδίο ώστε να είναι ανοιχτή σε επενδύσεις τόσο από τη Δύση, όσο και από Κίνα - Ρωσία, γνωρίζει μια από τις μεγαλύτερες λαϊκές κινητοποιήσεις με διαδηλώσεις πολλών χιλιάδων στο Βελιγράδι και άλλες πόλεις, με αποκλεισμούς δρόμων και οδοφράγματα.

Η κυβέρνηση κατέβασε νομοσχέδιο που προβλέπει την απαλλοτρίωση ακόμα και κατοικημένων εκτάσεων για να διευκολυνθεί η εξόρυξη λιθίου στη Δυτική Σερβία από την βρετανο-αυστραλιανή Rio Tinto, μια εταιρία που ευθύνεται για κάποιες από τις χειρότερες περιβαλλοντικές καταστροφές στον πλανήτη.

Την ίδια στιγμή αποκαλύφθηκε ότι στο εργοτάξιο μιας επένδυσης της κινεζικής πολυεθνικής Linglong στην πόλη Ζρένιανιν, 500 Βιετναμέζοι εργάτες ζουν ως σκλάβοι σε κοντέινερ έχοντας υπογράψει συμβόλαια στα αγγλικά χωρίς να γνωρίζουν τη γλώσσα, με κατασχεμένα διαβατήρια.

Την Παρασκευή 10/12/2021 αναβλήθηκε η συζήτηση του νομοσχεδίου στη σερβική Βουλή, κάτι που θεωρήθηκε ως μια πρώτη νίκη του κινήματος.

Αναδημοσιεύουμε άρθρο του Σέρβου αγωνιστή Νέναντ Γκλίσιτς που δημοσιεύτηκε στο αριστερό ενημερωτικό μπλογκ Bilten που εμβαθύνει στο θέμα της θέσης της Σερβίας στον παγκόσμιο καπιταλισμό και τις αντιστάσεις που εμφανίζονται.

Rio Linglong: Εξέγερση για την υπεράσπιση του περιβάλλοντος στη Σερβία

Η υπόθεση της άγριας εκμετάλλευσης των Βιετναμέζων εργατών στην κινεζική εταιρεία LingLong και η δουλική στάση των αρχών απέναντι στα συμφέροντα της πολυεθνικής εταιρείας Rio Tinto έχουν γίνει κεντρικά πολιτικά θέματα στη Σερβία. Η ταυτόχρονη ύπαρξη αυτών των ιστοριών διέλυσε τις γεωπολιτικές αυταπάτες σχετικά με την «αποδεκτή» προέλευση των επενδυτών, είτε δυτικών είτε Κινέζων, και έτσι «άνοιξε» το χώρο για έναν πιο αποτελεσματικό αγώνα ενάντια στη λεηλασία των πόρων, την καταστροφή του περιβάλλοντος και την ανθρωπινή εκμετάλλευση.

Λόγω της απουσίας άμεσης κομματικής μάχης για την εξουσία στη Σερβία, πολλοί τείνουν να συμπεράνουν ότι μεταξύ των ευρύτερων μαζών επικρατεί πλήρης πολιτική απάθεια. Αυτό το συμπέρασμα είναι κατά βάση εσφαλμένο και, εκτός από το να αποκαλύπτει μια συγκεκριμένη πολιτική θέση, μπορεί επίσης να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη μαζικών κινημάτων και κινητοποιήσεων για συγκεκριμένα ζητήματα.

Το συμπέρασμα –ότι στη Σερβία επικρατεί απάθεια και ότι δεν διεξάγονται πολιτικοί αγώνες– δεν ήταν ποτέ σωστό. Σε όλα τα προηγούμενα χρόνια, υπήρξαν απεργίες, διαμαρτυρίες εργαζομένων σε εργοστάσια, εκπαιδευτικών, γιατρών, αγροτών, φοιτητών, ακόμη και μελών στρατιωτικών και αστυνομικών ενώσεων, ελεύθερων επαγγελματιών, περιβαλλοντικών ακτιβιστών... Κάποιες απεργίες και διαμαρτυρίες ήταν επιτυχείς, κάποιες όχι, όπως σε κάθε αγώνα.

Για όσους δεν εκτιμούν ότι το αποτέλεσμα των κοινωνικών αγώνων είναι μόνο η σύνθεση της κυβέρνησης και τίποτα άλλο, αυτό δεν ήταν αρκετό. Εν τω μεταξύ, ο Αλεξάνταρ Βούτσιτς και οι Προοδευτικοί (SNS) κατέλαβαν την απόλυτη πλειοψηφία στην εξουσία, ενώ η κοινοβουλευτική αντιπολίτευση περιορίστηκε σε λίγα μέλη των εθνικών μειονοτήτων• σύμφωνα με αυτούς, αυτός είναι ο μόνος σχετικός δείκτης βάσει του οποίου εξάγουν συμπεράσματα για την κατάσταση της σερβικής κοινωνίας.

Από την άλλη πλευρά, στο λεγόμενο τοπικό (locale), επιταχύνεται η δημιουργία τοπικών ομάδων που αγωνίζονται για διάφορους λόγους. Υπάρχουν οργανώσεις που αντιτίθενται στους επενδυτές διαφόρων μεγεθών και προδιαγραφών. Με την είσοδο στο παιχνίδι της διαβόητης εταιρείας εξόρυξης Rio Tinto, έγινε σαφές ότι δεν πρόκειται απλώς για ένα κίνημα, αλλά κυρίως για ένα θέμα που είναι, αυτή τη στιγμή, ίσως το μόνο ικανό να κινητοποιήσει τις μάζες που τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα, τα οποία τόσο πολύ ευνοούνται από τα μέσα ενημέρωσης και στις δύο πλευρές της κυβέρνησης, μπορούν μόνο να ονειρεύονται.

Οι μεγαλειότητες τους: οι επενδυτές

Πρώτα απ' όλα, η σημερινή κατάσταση στη Σερβία θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο ενός ευρύτερου γεωπολιτικού και ταξικού σχεδιασμού, ώστε να γίνει κατανοητή η πολυπλοκότητα των αντιφάσεων που χαρακτηρίζουν τη σημερινή κρίση του συστήματος που κυβερνά τον κόσμο. Πρώτα απ' όλα, η θέση της Σερβίας στην περιφέρεια της ευρωπαϊκής τάξης, στον καταμερισμό εργασίας είναι να προμηθεύει τις μητροπόλεις με φτηνό εργατικό δυναμικό, επιδοτήσεις για τους καπιταλιστές και πόρους. Κάποια στιγμή αναφέρθηκε ότι στον αγώνα για τους επενδυτές η Σερβία ανταγωνίζεται τους γείτονές της• τη Μακεδονία και τη Βουλγαρία.

Σε αυτόν τον αγώνα, η Σερβία προσπαθεί να χρησιμοποιήσει τον προσανατολισμό της εξωτερικής της πολιτικής που ονομάζεται «τέσσερις πυλώνες» ως συγκριτικό πλεονέκτημα, επειδή τα μέλη του NATO με έναν ή δύο μόνο πυλώνες στην εξωτερική τους πολιτική αναγκάστηκαν να επιβάλουν κυρώσεις στη Ρωσία. Αυτό ήταν ένα είδος πρόσκλησης προς τις εταιρείες από τη Δύση να συνεχίσουν να εξάγουν τα προϊόντα τους από τη Σερβία.

Φυσικά, η νεοφιλελεύθερη ρητορική για τους επενδυτές ως ημίθεους συνεχίζεται με την ίδια ένταση από τότε που το SNS ανέλαβε την εξουσία. Η στάση απέναντι στα συμφέροντα του κεφαλαίου δεν διαφέρει καθόλου από τη στάση των «κίτρινων» καθεστώτων, όπως αποκαλούνται οι προκάτοχοί τους από τους σημερινούς κυβερνώντες.

Κάτω από αυτό το αφήγημα της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της προόδου στο οποίο επιμένει η προπαγάνδα, έχουν συσσωρευτεί πολλές ιστορικές απογοητεύσεις και σκληρά διδάγματα. Μέχρι πρόσφατα, οι μάζες περίμεναν ότι οι πολιτικοί θα αγωνίζονταν για τα συμφέροντά τους, αλλά φαίνεται ότι αυτή η ψευδαισθηση έχει καταρρεύσει σε μεγάλο βαθμό.

Ένα καλό παράδειγμα θα μπορούσε να είναι η εξέγερση ενάντια στα σχέδια της Rio Tinto να εκμεταλλευτεί τον γιανταρίτη, ένα ορυκτό που πήρε το όνομά του από τον ποταμό Γιάνταρ στη Σερβία, μέσω των θυγατρικών της, από το οποίο θα έπαιρνε στη συνέχεια λίθιο για να το χρησιμοποιήσει για την παραγωγή μπαταριών που σχεδιάζει να λανσάρει. Σε πολλές μικρές πόλεις της δυτικής και κεντρικής Σερβίας έχουν δημιουργηθεί τοπικές οργανώσεις και κινήματα που αντιτίθενται στο σχέδιο. Στα περισσότερα από αυτά τα μικρά μέρη δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου σοβαρή πολιτική ζωή, οπότε η ένταση και η μαζικότητα εξέπληξε τους πάντες – ακόμη και, όπως φαίνεται, την ίδια την πολυεθνική εταιρεία,

της οποίας η έναρξη μιας ευρείας εκστρατείας προώθησης φαίνεται πολύ καθυστερημένη και ανεπαρκής. Το προπαγανδιστικό βίντεο στο οποίο η γνωστή για τις οικολογικές καταστροφές (μεταξύ άλλων) εταιρεία διαβεβαιώνει το κοινό για τις καλές της προθέσεις αντιμετωπίστηκε με χλευασμό και οργή.

Από την άλλη πλευρά, το αντι-βίντεο στο οποίο εμφανίζονται ηθοποιοί και στο οποίο παρουσιάζονται διάφορα αδιαμφισβήτητα γεγονότα από την ιστορία της Rio Tinto δεν μεταδόθηκε επειδή η διατύπωση στα συνοδευτικά έγγραφα αγοράς του τηλεοπτικού χρόνου ήταν λανθασμένη, σύμφωνα με τη διοίκηση της Ραδιοτηλεόρασης της Σερβίας (RTS).

Η ίδια η κορυφή της κυβέρνησης χαρακτήρισε το κίνημα κατά της Rio Tinto ως κάτι που «διώχνει τους επενδυτές». Ωστόσο, η φήμη της εταιρείας αυτής σε παγκόσμιο επίπεδο είναι τέτοια που δύσκολα μπορεί να αναμένεται ότι ο πληθυσμός των δήμων που αποτελούν στόχο θα παραιτηθεί εξαιτίας αυτών των φράσεων. Στην πραγματικότητα, αποδείχθηκε ότι δεν πρόκειται αποκλειστικά για μια ακτιβιστική ιστορία, αλλά ότι ο ευρύτερος πληθυσμός βρίσκεται σε συναγερμό. Αυτό επιβεβαιώθηκε από τις ερευνητικές ομάδες που αντιμετώπισαν τα οδοφράγματα και ένα σαφές μήνυμα ότι δεν ήταν ευπρόσδεκτοι και ότι δεν θα γινόταν ανεκτή καμία περαιτέρω έρευνα.

Από ορισμένες από αυτές τις ομάδες ελήφθησαν δείγματα, ενώ ένας από τους ξένους διαχειριστές, ο Ross Cotton, έπρεπε να αντιμετωπίσει τους ξεσηκωμένους αγρότες.

Παρ' όλα αυτά, η εταιρεία –μαζί με τους συμμάχους της, που έχουν την εξουσία– εφαρμόζει το σχέδιο σιγά-σιγά, όπου είναι δυνατόν. Υπό αυτή την έννοια, η σημερινή φάση αλλαγής των νόμων, ακόμη και του Συντάγματος, είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες της εταιρείας. Πρώτα απ' όλα, ο συγκεκριμένος νόμος είναι ο νόμος περί απαλλοτριώσεων, ο οποίος αφήνει πάρα πολλές δυνατότητες στο κράτος και στους μεγάλους παίκτες να πάρουν προσωρινά ή μόνιμα, ακόμη και με κατεπείγουσα διαδικασία, τη γη σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Επίσης, στην ίδια κοινοβουλευτική συνεδρίαση θα συζητηθεί ο Νόμος για το Δημοψήφισμα, οι αλλαγές του οποίου είναι επίσης ανησυχητικές. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της Βουλής, η ιδέα είναι να περάσει ο νόμος αυτός σε αυτή τη Βουλή, που είναι ιδιαίτερη λόγω της έλλειψης αντιπολίτευσης σε αυτήν.

Η κλίμακα της όλης επιχείρησης σχετικά με την εκμετάλλευση του «γιανταρίτη» στη Σερβία είναι τέτοια που, πάνω απ' όλα, οι κάτοικοι των απειλούμενων περιοχών έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι είναι απαραίτητο να δράσουν άμεσα και ότι οποιαδήποτε καθυστέρηση θα είναι μη αναστρέψιμη. Παρά τη δύναμη των αντιπάλων που πολλοί στη Σερβία δεν γνωρίζουν, αυτή τη στιγμή φαίνεται ότι οι περιοχές της Σερβίας που θεωρούνταν από το Βελιγράδι ως παράδειγμα της παθητικής περιφέρειας εμφανίζονται ως φορείς του αγώνα ενάντια σε μια πολυεθνική εταιρεία και τη νεοαποικιακή λογική.

Μια διαμαρτυρία αυτών των οργανώσεων θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 24 Νοεμβρίου, επειδή εκείνη την ημέρα έχει προγραμματιστεί μια συνεδρίαση για τους νόμους περί απαλλοτριώσεων και δημοψηφίσματος – νόμοι που, όπως υποψιάζονται, θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι αρχές θα μπορούν να εφαρμόσουν αυτό το σχέδιο, παρά τη μαζική αντίσταση. Ένα κίνημα που αναπτύχθηκε τόσο πολύ σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα δεν μπορεί παρά να είναι ετερογενές. Στο εσωτερικό της Σερβίας, όλοι αισθάνονται ότι υπερασπίζονται την αυλή τους, το πόσιμο νερό τους και την καλλιεργήσιμη γη τους ενάντια στη Rio Tinto. Φυσικά, ακόμη και σε αυτή την κατάσταση, πολλοί προσπαθούν να αυξήσουν τη δική τους επιρροή, και όλοι το γνωρίζουν αυτό. Υπάρχει ένας γενικός φόβος απέναντι στους πολιτικούς και τη χειραγώγηση από αυτούς. Σχεδόν όλα τα ρεύματα που υπάρχουν στην κοινωνία εκπροσωπούνται σε αυτό το κίνημα.

Πρώτης κατηγορίας

Ως ένα είδος γεωπολιτικού αντίβαρου στο κίνημα κατά της εταιρείας Rio Tinto η οποία αναγνωρίζεται ως

η επιτομή της αδίστακτης δύναμης του μεγάλου κεφαλαίου που προέρχεται από τη Δύση, τονίζεται εδώ και μήνες ο ρόλος της Κίνας στο παγκόσμιο περιβαλλοντικό πρόβλημα, κυρίως με την επισήμανση των εταιρειών που δραστηριοποιούνται σήμερα στη Σερβία, κυρίως στη σιδηροβιομηχανία του Σμεντέρεβο και στο ορυχείο Μπορ και, τέλος, στο Ζρένιανιν, όπου κατασκευάζεται το εργοστάσιο ελαστικών της εταιρείας Linglong. Μέχρι πρόσφατα, η εταιρεία αυτή ήταν περισσότερο γνωστή ως χορηγός του κύριου ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος της Σερβίας, το οποίο φέρει το όνομά της.

Για να λέμε την αλήθεια, αυτή η εκστρατεία και οι ειδήσεις που αφορούσαν τα προβλήματα στο ανατολικό τμήμα της Σερβίας, όπου δραστηριοποιούνται αυτές οι εταιρείες, δεν κατόρθωσαν ούτε κατά διάνοια να κινητοποιήσουν τις μάζες στην κλίμακα που το έκανε το κίνημα κατά του λιθίου. Τότε, στις αρχές Νοεμβρίου, έπεσε μια βόμβα στα μέσα ενημέρωσης: το μεγαλύτερο μέρος της Σερβίας ήταν τρομοκρατημένο από το περιστατικό στο οποίο ενεπλάκησαν Βιετναμέζοι εργάτες, η τοπική ασφάλεια και ομάδες ακτιβιστών του Ζρένιανιν. Οι ακτιβιστές ήρθαν για να υποστηρίξουν έναν εργάτη, που θεωρήθηκε πληροφοριοδότης, ο οποίος δημοσιοποίησε φωτογραφίες από τις φρικτές συνθήκες στους στρατώνες -κοντέινερ- όπου, όπως αποδείχθηκε, στεγάζονταν εργάτες από το Βιετνάμ που ασχολούνταν με την κατασκευή του εργοστασίου.

Το γεγονός αυτό έριξε φως στο μέχρι σήμερα σχεδόν άγνωστο φαινόμενο των αλλοδαπών εργαζομένων και στις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζουν και εργάζονται. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αποδείχθηκε ότι σε 400 με 500 Βιετναμέζους είχαν κατασχεθεί τα διαβατήριά τους από τους εργοδότες τους, γεγονός που περιόριζε τις μετακινήσεις τους• ότι παρακολουθούνταν τόσο από την κινεζική όσο και από την τοπική ασφάλεια• ότι ήταν ακατάλληλα ντυμένοι, επειδή φορούσαν καλοκαιρινά ρούχα• ότι υπέγραφαν συμβάσεις στα αγγλικά• και τέλος, ότι δεν γνώριζαν καν πού πήγαιναν και ότι τους μετέφεραν στο Ζρένιανιν κατά τη διάρκεια της νύχτας, στο σκοτάδι.

Μέρος του πληθυσμού ήταν, φυσικά, τρομοκρατημένο. Το άλλο μέρος είναι έτοιμο να αγνοήσει μια τέτοια απάνθρωπη μεταχείριση ανθρώπων στο όνομα γεωπολιτικών συμφερόντων και προσανατολισμών. Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη, δεδομένου του αγαπημένου ερμηνευτικού κλειδιού μέσω του οποίου έχουν ερμηνευτεί όχι μόνο οι παγκόσμιες αλλά, προφανώς, και οι τοπικές διεργασίες που τις διαπερνούν. Στην προκειμένη περίπτωση, η παγίδα είναι προφανής και εμπεριέχεται στην πεποίθηση ότι η δραστηριοποίηση εναντίον μιας κινεζικής εταιρείας σημαίνει ασφαλώς υποστήριξη της Δύσης.

Ωστόσο, οι ενοχλητικές σκηνές από τους στρατώνες και η τύχη αυτών των ανθρώπων που παίρνουν έναν μισθό σε τέσσερις μήνες και οι οποίοι είναι ουσιαστικά εγκλωβισμένοι χωρίς τη δυνατότητα άσκησης οποιουδήποτε δικαιώματος, μετατρέπουν αυτού του είδους την καταγγελία σε απλή αυταπάτη. Επιπλέον, τα βιετναμέζικα μέσα ενημέρωσης αναφέρθηκαν στις φρικτές συνθήκες στις οποίες βρίσκονται αυτοί οι άνθρωποι και έχει διαδοθεί η είδηση της διαμαρτυρίας των συγγενών και των ανθρώπων που τους στηρίζουν στην πατρίδα τους και απαιτούν την επιστροφή τους. Και ούτε καν οι Σέρβοι εθνικιστές “ειδήμονες”, με την παροιμιώδη αλαζονεία τους, δεν είναι σε θέση να αποδώσουν φιλοδυτικισμό στα βιετναμέζικα μέσα ενημέρωσης και στο κοινό τους.

Οι αρχές της Σερβίας σιωπούν ως επί το πλείστον, όπως και οι εκπρόσωποι του κινεζικού κράτους, δηλαδή οι πρεσβείες που εγκαινίασαν πομπωδώς την έναρξη των εργασιών στο Ζρένιανιν. Ο υπουργός Τόμισλαβ Μομίροβιτς ήταν ο μόνος που προσπάθησε να αποτινάξει την ευθύνη από το κράτος, δικαιολογώντας την αδυναμία του να παρέμβει σε τέτοια θέματα, εννοώντας πιθανώς τον σεβασμό του νόμου εντός της κρατικής επικράτειας από την Αυτού Μεγαλειότητα τον επενδυτή. Από την πλευρά τους, το RTS, μαζί με τις φιλοκυβερνητικές ιδιωτικές τηλεοράσεις και τις φυλλάδες, προσπάθησαν να δείξουν ότι η όλη ιστορία είναι μια κακόβουλη διαστρέβλωση, παρουσιάζοντας τη θέση ότι οι Βιετναμέζοι εργαζόμενοι είναι στην πραγματικότητα ικανοποιημένοι από τις συνθήκες διαμονής και εργασίας. Ούτε αυτή η ιστορία εξελίχθηκε καλά. Όμως, το σερβικό πολιτικο-μιντιακό τοπίο είναι σε τέτοια κατάσταση που, αναμφίβολα, παρά τα στοιχεία, θα υπάρξουν κάποιοι που θα θέλουν να διαφοροποιήσουν τους

εκμεταλλευτές με βάση την καταγωγή τους και το πόσο μακρύ είναι το ιστορικό της εκμετάλλευσης.

Αφυπνίζονται η Ανατολή και η Δύση;

Η υπόθεση Linglong έδειξε σε ένα μέρος του σερβικού πληθυσμού ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά στις σχέσεις κεφαλαίου όταν πρόκειται για την πλευρά του κόσμου από την οποία προέρχονται οι επενδυτές, δηλαδή τα αφεντικά. Γνωρίζουμε επίσης ότι δεν θα πρέπει να αναμένεται ότι οι πρώιμες, τοπικές αντιστάσεις θα έχουν την ίδια αντιμετώπιση από ολόκληρη την κοινωνία. Αλλά αυτό είναι κάτι σαν ευκαιρία για όλους εκείνους που θέλουν να ακολουθήσουν μια αντικαπιταλιστική πολιτική αρχών να προετοιμάσουν τις θέσεις τους για το μέλλον που αρχίζει να διαμορφώνεται στο πεδίο του αγώνα για την αγορά εργασίας και τους πόρους στη Σερβία• για μια κατάσταση στην οποία ο παγκόσμιος καπιταλισμός σηματοδοτεί το τέλος της πλήρους κυριαρχίας του δυτικού κεφαλαίου και των δυτικών συμφερόντων.

Αυτή είναι, επομένως, μια ευκαιρία να ανιχνεύσουμε μια θέση αρχών ενάντια στην τοποθέτηση της Σερβίας σε ρόλο τοπικού παίκτη και βάσης πρώτων υλών οποιασδήποτε δύναμης στον κόσμο, ο οποίος γίνεται πλέον επίσημα πολυπολικός, ενώ ταυτόχρονα αγωνιζόμαστε ενάντια στη νομοθεσία που είναι προσανατολισμένη στις επιχειρήσεις.

Το αποτέλεσμα των μέχρι τώρα αγώνων είναι η δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας ακτιβιστών, οι οποίοι είναι πλέον (σε βαθμό σοβαρότερο από ό,τι ίσως αναμενόταν) σε θέση να αντισταθούν στις προσπάθειες των εταιρειών να συγκαλύψουν τις δραστηριότητές τους και να ασκήσουν μια πίεση αρκετά ισχυρή, ώστε να αναγκάσουν τουλάχιστον τη μετεγκατάσταση των Βιετναμέζων εργαζομένων στο ξενοδοχείο Kastel Ečka και σε δύο άλλες εγκαταστάσεις στο Ζρένιανιν ή, για παράδειγμα, να πάρουν τα δείγματα από τους μισθοφόρους της Rio Tinto.

Πράγματι, δεν υπάρχει ιδεολογική συνοχή σε αυτές τις ομάδες, πράγμα που σημαίνει ότι η διαφοροποίηση θα συμβεί σύντομα, ανεξάρτητα από το αν θα γίνει μετά τη νίκη ή μετά την ήττα των σημερινών προσπαθειών να αποτραπεί ο αποικιοκρατικός νόμος για τις απαλλοτριώσεις ή να αποτραπούν οι απειλές κατά των δημοσιογράφων, για παράδειγμα. Βέβαια, στη σημερινή τεταμένη συγκυρία, όπου η πλειοψηφία των πολιτικών παραγόντων και των μέσων ενημέρωσης εστιάζουν όλο και περισσότερο στα προεκλογικά παιχνίδια και πιέζονται από διαφορετικά συμφέροντα, ο προσανατολισμός δεν θα είναι εύκολος για όλους.

Μπορεί αυτή τη στιγμή να φαίνεται πιο δύσκολο από ποτέ να αντέξει κανείς την πίεση ανάμεσα σε τόσα πολλά αντίθετα συμφέροντα, η οποία, φυσικά, θα γίνεται όλο και πιο ισχυρή, αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τέτοιες συνθήκες παρουσιάζουν ταυτόχρονα τη μεγαλύτερη ιστορική ευκαιρία.